Zbiór Orzeczeń

WYROK SĄDU DO SPRAW SŁUŻBY PUBLICZNEJ UNII EUROPEJSKIEJ

(druga izba)

z dnia 14 października 2010 r.*

Służba publiczna — Personel kontraktowy — Wynagrodzenie — Dodatki rodzinne — Związek osób tej samej płci — Dodatek na gospodarstwo domowe — Warunki przyznania — Możliwość zawarcia cywilnego związku małżeńskiego — Pojęcie — Artykuł 1 ust. 2 lit. c) ppkt (iv) załącznika VII do regulaminu pracowniczego

W sprawie F-86/09

mającej za przedmiot skargę wniesioną na podstawie art. 236 WE i art. 152 EWEA,

W, członek personelu kontraktowego Komisji Europejskiej, zamieszkały w Brukseli (Belgia), reprezentowany przez adwokata É. Boigelota,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej przez J. Curralla oraz D. Martina, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

SĄD DO SPRAW SŁUŻBY PUBLICZNEJ

(druga izba),

w składzie: H. Tagaras (sprawozdawca), prezes, S. Van Raepenbusch i M.I. Rofes i Pujol, sędziowie,

sekretarz: R. Schiano, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 15 kwietnia 2010 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: francuski.

Wyrok

1 W skardze, która wpłynęła faksem do sekretariatu Sądu w dniu 21 października 2009 r. (oryginał skargi złożono następnego dnia), W żąda stwierdzenia nieważności odmownych decyzji Komisji Wspólnot Europejskich z dnia 5 marca 2009 r. oraz z dnia 17 lipca 2009 r. w sprawie przyznania mu dodatku na gospodarstwo domowe przewidzianego w art. 1 załącznika VII do Regulaminu pracowniczego urzędników Unii Europejskiej (zwanego dalej „regulaminem pracowniczym").

Ramy prawne

2 Artykuł 13 ust. 1 WE stanowi:

„Bez uszczerbku dla innych postanowień niniejszego traktatu i w granicach kompetencji, które traktat powierza Wspólnocie, Rada, stanowiąc jednomyślnie na wniosek Komisji i po konsultacji z Parlamentem Europejskim, może podjąć środki niezbędne w celu zwalczania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną".

3 Artykuł 21 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą praw podstawowych") zatytułowany „Niedyskryminacja" ma następujące brzmienie:

„Zakazana jest wszelka dyskryminacja w szczególności ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną".

4 Zgodnie z art. 7 karty praw podstawowych, zatytułowanym „Poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego":

„Każdy ma prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się".

5 Artykuł 8 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC") stanowi:

„1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.

2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób".

6 Zgodnie z art. 21 i 92 Warunków zatrudnienia innych pracowników Unii Europejskiej, przepisy art. 1 załącznika VII do regulaminu pracowniczego, dotyczącego zasad przyznawania dodatków rodzinnych, stosują się przez analogię do członków personelu kontraktowego.

7 Artykuł 1 ust. 2 załącznika VII do regulaminu pracowniczego przewiduje:

„Dodatek na gospodarstwo domowe przysługuje:

[…]

c) urzędnik[owi], który jest uznany za pozostającego [zarejestrowany jako pozostający w konkubinacie], pod warunkiem że:

(i) para przedstawia dokument prawny [urzędowy] wydany w państwie członkowskim [uznany przez państwo członkowskie] lub przez właściwe władze państwa członkowskiego, potwierdzający status konkubinatu;

(ii) żadna z osób pozostających w konkubinacie nie pozostaje w związku małżeńskim ani w innym wolnym związku;

(iii) między tymi osobami nie zachodzi następujące pokrewieństwo: rodzic, dziecko, dziadek/babcia, wnuczek/wnuczka, brat, siostra, pasierb, pasierbica [rodzice, rodzice i dzieci, dziadkowie i wnukowie, rodzeństwo, ciotka, wuj, siostrzeniec, siostrzenica, bratanek, bratanica, zięć, synowa];

(iv) osoby te nie mogą zawrzeć cywilnego związku małżeńskiego w państwie członkowskim; dla potrzeb tego punktu uważa się, że osoby takie mają możliwość wejścia w cywilny związek małżeński wyłącznie wtedy, gdy spełniają wszystkie warunki przewidziane w ustawodawstwie państwa członkowskiego zezwalające na zawarcie związku małżeńskiego;

d) na podstawie szczególnej decyzji organu powołującego, zawierającej uzasadnienie i opartej na dodatkowych dokumentach, urzędnikowi, który mimo że nie spełnia warunków określonych w lit. a), b) i c), faktycznie ponosi ciężar utrzymywania rodziny".

8 Zgodnie z motywami rozporządzenia Rady (WE, Euratom) nr 723/2004 z dnia 22 marca 2004 r., ustalającego aktualnie obowiązującą wersję regulaminu pracowniczego:

„(7) Należy przestrzegać zgodności z zasadą niedyskryminacji określoną w traktacie WE, która stwarza potrzebę dalszego rozwoju polityki pracowniczej zapewniającej wszystkim równe szanse bez względu na płeć, możliwości fizyczne, wiek, przynależność rasową lub etniczną, orientację seksualną oraz stan cywilny.

(8) Urzędnikom pozostającym w związku niemałżeńskim uznanym przez państwo członkowskie za związek stały, którzy prawnie nie mają możliwości zawarcia związku małżeńskiego, powinno się przyznać taki sam zakres świadczeń, jak parom małżeńskim".

9 Zgodnie z art. 489 kodeksu karnego Królestwa Marokańskiego (zwanego dalej „art. 489 KKM"):

„Kto popełni czyn bezwstydny lub sprzeczny z naturą z osobą tej samej płci, podlega karze pozbawienia wolności od sześciu miesięcy do lat trzech oraz karze grzywny w wysokości od 200 do 1 000 dirhamów, o ile czyn nie stanowi groźniejszego przestępstwa".

10 Artykuł 46 loi du 16 juillet 2004 portant le Code de droit international privé du Royaume de Belgique (ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. obejmującej kodeks prawa prywatnego międzynarodowego Królestwa Belgii) (zwany dalej „art. 46 CDIP"), zatytułowany „Prawo właściwe dla zawarcia związku małżeńskiego", przewiduje:

„Z zastrzeżeniem art. 47 [który dotyczy wymogów formalnych związanych ze wstąpieniem w związek małżeński], warunki ważności małżeństwa reguluje dla każdego z małżonków prawo państwa, którego jest on obywatelem w chwili zawarcia małżeństwa.

Nie stosuje się przepisów prawa, o którym mowa w akapicie pierwszym, jeśli przepisy te zabraniają małżeństw pomiędzy osobami tej samej płci, w przypadku gdy jedna z tych osób jest obywatelem państwa lub ma miejsce zwykłego pobytu na terytorium państwa, którego prawo dopuszcza takie małżeństwa".

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu

11 Skarżący, członek personelu kontraktowego Komisji od dnia 1 marca 2009 r., ma podwójne obywatelstwo belgijskie i marokańskie.

12 W dniu 10 października 2008 r. skarżący i jego partner tej samej płci w związku niemałżeńskim, mający obywatelstwo hiszpańskie, złożyli „oświadczenie o formalnym wspólnym pożyciu" („déclaration de cohabitation légale") przed urzędnikiem stanu cywilnego w Brukseli (Belgia). Oświadczenie zostało wpisane w tym samym dniu do rejestru krajowego.

13 Przy okazji ustalania należności indywidualnych skarżącemu odmówiono prawa do dodatku na gospodarstwo domowe na podstawie decyzji Urzędu Administrowania i Wypłacania Należności Indywidualnych (PMO) z dnia 5 marca 2009 r., przy czym ustne uzasadnienie odmowy brzmiało, że para nie spełnia warunku wymaganego przez art. 1 ust. 2 lit. c) ppkt (iv) załącznika VII do regulaminu pracowniczego, ponieważ ma możliwość zawarcia cywilnego związku małżeńskiego w Belgii.

14 W dniu 9 marca 2009 r. skarżący wystąpił z wnioskiem o uznanie przez PMO jego formalnego wspólnego pożycia w celu objęcia jego partnera systemem ubezpieczenia chorobowego Komisji. Pismem z dnia 6 kwietnia 2009 r. PMO uwzględnił ten wniosek, informując skarżącego, że jego partner, nieposiadający dochodów z tytułu pracy zarobkowej, może korzystać z zasadniczego ubezpieczenia skarżącego na podstawie art. 72 ust. 1 akapit drugi regulaminu pracowniczego.

15 W wiadomości elektronicznej z dnia 2 kwietnia 2009 r. skarżący złożył zażalenie na mocy art. 90 ust. 2 regulaminu pracowniczego na decyzję PMO z dnia 5 marca 2009 r., podnosząc co do istoty, że ze względu na przepisy prawa marokańskiego, które penalizują stosunki homoseksualne, jego obywatelstwo marokańskie oraz prawne i emocjonalne więzi, jakie utrzymuje z Marokiem, „sprawiają, iż nie [ma on] możliwości wstąpienia w związek małżeński" z osobą tej samej płci.

16 Decyzją z dnia 17 lipca 2009 r. organ powołujący oddalił zażalenie skarżącego, podkreślając, iż ustawodawstwo marokańskie penalizujące zachowania homoseksualne nie stanowi przeszkody do zawarcia przez skarżącego małżeństwa w Belgii.

Żądania stron i przebieg postępowania

17 Skarżący wnosi do Sądu o:

— stwierdzenie nieważności decyzji PMO z dnia 5 marca 2009 r. o odmowie przyznania mu dodatku na gospodarstwo domowe;

— stwierdzenie nieważności decyzji organu powołującego z dnia 17 lipca 2009 r. o oddaleniu jego zażalenia;

— obciążenie strony pozwanej kosztami postępowania.

18 Komisja wnosi do Sądu o:

— oddalenie skargi jako bezzasadnej;

— obciążenie strony skarżącej kosztami postępowania.

19 Pismem, które wpłynęło do sekretariatu w dniu 21 października 2009 r., skarżący przedstawił wniosek o zachowanie anonimowości, który Sąd postanowił uwzględnić. Postanowienie to zostało doręczone stronom pismem sekretariatu z dnia 19 listopada 2009 r.

20 W celu zapewnienia w jak najlepszy sposób przygotowania sprawy do rozpoznania i prowadzenia postępowania Sąd zastosował środki organizacji postępowania przewidziane w art. 55 i 56 regulaminu postępowania. W tym celu wezwano skarżącego w sprawozdaniu na rozprawę do udzielenia odpowiedzi na pytania dotyczące w szczególności więzi łączących go z Marokiem.

21 Pismem, które wpłynęło do sekretariatu Sądu w dniu 19 marca 2010 r., skarżący spełnił żądanie Sądu. Z niniejszego pisma oraz z załączonych dokumentów wynika, że skarżący urodził się w dniu 23 października 1975 r. w Belgii i jako Marokańczyk z urodzenia uzyskał obywatelstwo belgijskie w wieku 14 lat w sposób automatyczny w następstwie uzyskania obywatelstwa belgijskiego przez jego ojca. Z dokumentów wynika również, że skarżący zawsze mieszkał w Belgii, nie licząc siedmioletniego pobytu w Hiszpanii, oraz że do Maroka wyjeżdżał jedynie na wakacje. Skarżący wskazuje jednak, że mówi po berberyjsku i arabsku, a będąc wyznania muzułmańskiego, do wieku 13 lat uczęszczał raz w tygodniu do szkoły arabskiej. Ponadto twierdzi on, iż od roku 2003, tj. roku, w którym jego ojciec przeszedł na emeryturę, jego rodzice mieszkają zasadniczo w Maroku, gdzie nabyli nieruchomości. Na koniec zaznacza, że sam właśnie prowadzi negocjacje z agentem nieruchomości w celu nabycia w bardzo bliskiej przyszłości nieruchomości w Maroku, czynność ta zaś wymaga podania informacji o stanie cywilnym.

22 Ponadto strony zostały wezwane, również w sprawozdaniu na rozprawę, do przekazania Sądowi dowodów służących do ustalenia, czy art. 489 KKM jest rzeczywiście stosowany.

23 W pismach, które wpłynęły do sekretariatu Sądu w dniu 31 marca 2010 r. oraz w dniu 2 kwietnia 2010 r., Komisja i skarżący przekazali odpowiednio pewne informacje na temat rzeczywistego stosowania art. 489 KKM, pochodzące w szczególności z prasy międzynarodowej oraz od organizacji pozarządowych i przedstawiające co najmniej jeden przypadek rzeczywistego zastosowania art. 489 KKM w grudniu 2007 r.

24 Na rozprawie skarżący okazał wiadomość elektroniczną, którą w dniu 16 września 2009 r. wysłał do PMO w celu poinformowania, że jego partner w tym dniu został zatrudniony w Komisji.

Co do przedmiotu sporu

25 Skarżący wnosi o stwierdzenie nieważności, po pierwsze, decyzji PMO z dnia 5 marca 2009 r. o odmowie przyznania mu dodatku na gospodarstwo domowe przy okazji ustalania jego należności indywidualnych, a po drugie, decyzji organu powołującego z dnia 17 lipca 2009 r. o oddaleniu jego zażalenia na decyzję z dnia 5 marca 2009 r.

26 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem żądanie stwierdzenia nieważności decyzji o wyraźnym lub dorozumianym oddaleniu zażalenia jest, jako takie, pozbawione niezależnej treści i w rzeczywistości pokrywa się z żądaniem stwierdzenia nieważności aktu niekorzystnego, na który wniesiono zażalenie (wyrok Sądu z dnia 23 lutego 2010 r. w sprawie F-7/09 Faria przeciwko OHIM, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo).

27 Wyraźna lub dorozumiana decyzja oddalająca, jeśli tylko utrzymuje w mocy akt lub potwierdza powstrzymanie się od działania, na które zostało wniesione zażalenie, rozpatrywana odrębnie, nie stanowi bowiem aktu zaskarżalnego (wyrok Trybunału z dnia 28 maja 1980 r. w sprawach połączonych 33/79 i 75/79 Kuhner przeciwko Komisji, Rec. s. 1677, pkt 9; postanowienie Trybunału z dnia

16 czerwca 1988 r. w sprawie 371/87 Progoulis przeciwko Komisji, Rec. s. 3081, pkt 17; wyroki Sądu Pierwszej Instancji: z dnia 12 grudnia 2002 r. w sprawach połączonych T-338/00 i T-376/00 Morello przeciwko Komisji, RecFP s. I-A-301, II-1457, pkt 34; z dnia 2 marca 2004 r. w sprawie T-14/03 Di Marzio przeciwko Komisji, RecFP s. I-A-43, II-167, pkt 54).

28 Akt wyłącznie potwierdzający, jak ma to miejsce w przypadku aktu, który nie zawiera żadnego nowego elementu w stosunku do wcześniej przyjętego niekorzystnego aktu i który tego wcześniejszego aktu nie zastąpił, nie może zostać uznany za akt niekorzystny (zob. podobnie wyrok Trybunału z dnia 10 grudnia 1980 r. w sprawie 23/80 Grasselli przeciwko Komisji, Rec. s. 3709, pkt 18; postanowienie Sądu Pierwszej Instancji z dnia 27 czerwca 2000 r. w sprawie T-608/97 Plug przeciwko Komisji, RecFP s. I-A-125, II-569, pkt 23; ww. wyrok w sprawie Di Marzio przeciwko Komisji, pkt 54).

29 Jednakże już wielokrotnie orzekano, że decyzja oddalająca w wyraźny sposób zażalenie może ze względu na swą treść nie stanowić decyzji potwierdzającej akt podważany przez skarżącego. Jest tak w przypadku decyzji oddalającej zażalenie, w której ponownie zbadano sytuację skarżącego w świetle nowych okoliczności prawnych lub faktycznych, lub decyzji, która zmienia albo uzupełnia decyzję wydaną pierwotnie. W takich przypadkach oddalenie zażalenia stanowi akt podlegający kontroli sądu, który bierze go pod uwagę przy ocenie zgodności z prawem zaskarżonego aktu (wyroki Sądu Pierwszej Instancji: z dnia 10 czerwca 2004 r. w sprawie T-258/01 Eveillard przeciwko Komisji, Zb.Orz.SP s. I-A-167, II-747, pkt 31; z dnia 7 czerwca 2005 r. w sprawie T-375/02 Cavallaro przeciwko Komisji, Zb.Orz.SP s. I-A-151, II-673, pkt 63–66; wyrok Sądu z dnia 9 września 2008 r. w sprawie F-18/08 Ritto przeciwko Komisji, Zb.Orz.SP s. I-A-1-281, II-A-1-1495, pkt 17), a nawet uznaje za akt niekorzystny zastępujący akt zaskarżony (zob. podobnie ww. wyroki: w sprawie Kuhner przeciwko Komisji, pkt 9; w sprawie Morello przeciwko Komisji, pkt 35; wyrok Sądu Pierwszej Instancji z dnia 14 października 2004 r. w sprawie T-389/02 Sandini przeciwko Trybunałowi Sprawiedliwości, Zb.Orz.SP s. I-A-295, II-1339, pkt 49).

30 W niniejszej sprawie należy zaznaczyć, że decyzja z dnia 5 marca 2009 r. ograniczyła się do odmowy przyznania skarżącemu dodatku na gospodarstwo domowe z uzasadnieniem przedstawionym ustnie. Natomiast w następstwie tej odmowy skarżący przedstawił Komisji w swoim zażaleniu stan prawny i faktyczny w zakresie ustawodawstwa marokańskiego penalizującego stosunki homoseksualne, które to ustawodawstwo ma do niego zastosowanie ze względu na jego obywatelstwo. Wynika stąd, że wprawdzie decyzja z dnia 17 lipca 2009 r. utrzymuje w mocy odmowę Komisji przyznania skarżącemu dodatku na gospodarstwo domowe, odpierając przy tym jego argumenty i uzupełniając ustne uzasadnienie odmowy, niemniej jednak decyzja ta nastąpiła po ponownym zbadaniu sytuacji skarżącego.

31 W tych okolicznościach decyzja z dnia 17 lipca 2009 r. nie stanowi decyzji utrzymującej w mocy decyzję pierwotną i powinna zostać wzięta pod uwagę przy kontroli legalności, której przeprowadzenie należy do Sądu.

32 Tym samym należy stwierdzić, że skarga skutkuje tym, że Sąd winien rozpatrzyć żądania mające na celu stwierdzenie nieważności zarówno decyzji z dnia 5 marca 2009 r., jak i decyzji z dnia 17 lipca 2009 r. (zwanych dalej „zaskarżonymi decyzjami").

W przedmiocie żądań stwierdzenia nieważności zaskarżonych decyzji

33 Na poparcie swoich żądań mających na celu stwierdzenie nieważności zaskarżonych decyzji skarżący podnosi jeden zarzut dotyczący naruszenia art. 1 ust. 2 lit. c) ppkt (iv) (zwanego dalej „pierwszym spornym przepisem") oraz art. 1 ust. 2 lit. d) (zwanego dalej „drugim spornym przepisem") załącznika VII do regulaminu pracowniczego.

Argumenty stron

34 W ramach jedynego zarzutu skarżący wysuwa co do istoty przeciwko zaskarżonym decyzjom trzy argumenty.

35 Po pierwsze, skarżący podnosi, że ze względu na jedno z jego obywatelstw, a mianowicie obywatelstwo marokańskie, którego nie wolno mu się zrzec, odpowiedzialność karna, jaka groziłaby mu w Maroku na mocy art. 489 KKM, gdyby zawarł związek małżeński w Belgii ze swoim partnerem, uniemożliwia to małżeństwo. Według skarżącego jego homoseksualizm zostałby natychmiast ujawniony, a wówczas wszczęto by przeciwko niemu postępowanie z powodu już samej zmiany stanu cywilnego w następstwie zawarcia małżeństwa. Wynika stąd, że przy każdej czynności administracyjnej, przy której trzeba podać stan cywilny (np. przy wymianie paszportu, przy nabywaniu lub sprzedaży nieruchomości czy też w sprawach spadkowych), narażałby się na realne ryzyko sankcji karnych.

36 Po drugie, skarżący utrzymuje, że – w każdym razie i niezależnie od możliwości zastosowania pierwszego spornego przepisu – ze względu na obowiązek zachowania przez administrację staranności w stosunku do urzędnika istnieje możliwość uzyskania dodatku na gospodarstwo domowe na podstawie drugiego spornego przepisu, jeżeli według Komisji urzędnik nie spełnia warunków wymaganych przez pierwszy sporny przepis, a jednak faktycznie ponosi koszty utrzymywania rodziny.

37 Po trzecie, naruszenie obydwu spornych przepisów powoduje dyskryminację skarżącego w stosunku do urzędników, w przypadku których decyzja o zawarciu małżeństwa nie narusza żadnych zasad prawa publicznego kraju, którego są obywatelami.

38 Komisja wnosi o nieuwzględnienie jedynego zarzutu podniesionego przez skarżącego, odpierając trzy wyżej wymienione argumenty.

39 Po pierwsze, Komisja podnosi, że to nie związek małżeński osób tej samej płci jest zagrożony karą z art. 489 KKM, lecz stosunek płciowy pomiędzy osobami tej samej płci. Otóż niezależnie od jego statusu małżeńskiego skarżącemu i tak teoretycznie grozi odpowiedzialność karna, ponieważ władze marokańskie mogą w inny sposób dowiedzieć się o jego homoseksualizmie, w szczególności przez powzięcie wiadomości o już zarejestrowanym formalnym wspólnym pożyciu z partnerem tej samej płci. Ponadto, zważywszy, że ewentualne małżeństwo skarżącego z jego partnerem w Belgii nie wywołałoby żadnego skutku w Maroku, skarżący nie musiałby ujawniać jego istnienia władzom marokańskim, tym bardziej że do wszystkich czynnościach administracyjnych w tym kraju wystarczyłby mu jego marokański dowód tożsamości. Dalej Komisja twierdzi, że nie wymaga wcale, by skarżący zrzekł się obywatelstwa marokańskiego, aby przysługiwał mu dodatek na gospodarstwo domowe, ponieważ prawo belgijskie dopuszcza w tym przypadku małżeństwo skarżącego pomimo jego obywatelstwa marokańskiego. Ponadto dokonanie wykładni tego przepisu nie należy do sądów unijnych, ponieważ zawiera on wyraźne odesłanie do ustawodawstwa państw członkowskich, toteż ustalenie, czy para ma możliwość zawarcia cywilnego związku małżeńskiego w państwie członkowskim zależy od decyzji leżącej wyłącznie w kompetencjach tego państwa członkowskiego, tj. w tym przypadku Belgii.

40 Po drugie, co się tyczy możliwości zastosowania drugiego spornego przepisu, Komisja uważa, że z jednej strony argument jest niedopuszczalny, ponieważ nie składając ani wniosku o to, ani zażalenia na rzekomą dorozumianą odmowę zastosowania przez Komisję rozpatrywanego przepisu, skarżący nie dopełnił wymogów postępowania poprzedzającego wniesienie skargi. Z drugiej strony skarżący nie przedstawił posiadających wartość dowodową dokumentów świadczących o istnieniu ponoszonych przez siebie kosztów utrzymania rodziny. Niezależnie zaś od wszystkiego Komisja dysponuje szerokim zakresem uznania, jeśli chodzi o stosowanie drugiego spornego przepisu, który – nawet jeśli założyć, że skarżący spełnia jego wymogi – nie ustanawia bezwzględnego uprawnienia do dodatku na gospodarstwo domowe.

41 Po trzecie, Komisja uważa, że zgodnie z orzecznictwem odmienne traktowanie ze względu na sytuację rodzinną nie stanowi dyskryminacji. Skoro pierwszy sporny przepis ustala różne zasady dla urzędników pozostających w związkach partnerskich i urzędników w związkach małżeńskich, skarżący powinien był podnieść zarzut niezgodności z prawem tego przepisu. Tymczasem tego nie uczynił.

Ocena Sądu

42 Należy przede wszystkim zaznaczyć, że rozszerzenie uprawnienia do dodatku na gospodarstwo domowe na urzędników zarejestrowanych jako partnerzy pozostający w stałym związku niemałżeńskim, w tym także związku jednopłciowym, w świetle motywu 7 rozporządzenia nr 723/2004, wynika z dbałości prawodawcy o przestrzeganie zgodności z zasadą niedyskryminacji określoną w art. 13 ust. 1 WE (obecnie, po zmianie, art. 19 ust. 1 TFUE), która stwarza potrzebę dalszego rozwoju polityki pracowniczej zapewniającej wszystkim równe szanse bez względu na orientację seksualną lub stan cywilny zainteresowanego, co wiąże się również z zakazem wszelkiej dyskryminacji ze względu na orientację seksualną, o którym mowa w art. 21 ust. 1 karty praw podstawowych. Ponadto rozszerzenie uprawnienia do dodatku na gospodarstwo domowe na urzędników zarejestrowanych jako partnerzy pozostający w stałym związku niemałżeńskim, w tym także związku jednopłciowym, jest zgodne z wymogiem ochrony urzędników przed ingerencją administracji w korzystanie przez nich z prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, w kształcie uznanym przez art. 7 karty praw podstawowych oraz art. 8 EKPC.

43 Podobnie jak w przypadku ochrony praw zagwarantowanych przez EKPC również przepisom regulaminu pracowniczego rozszerzającym uprawnienie do dodatku na gospodarstwo domowe na urzędników zarejestrowanych jako partnerzy pozostający w stałym związku niemałżeńskim, w tym także związku jednopłciowym, należy nadać wykładnię, która jest w stanie zapewnić im jak największą efektywność, tak żeby rozpatrywane uprawnienie nie pozostało teoretyczne czy iluzoryczne, lecz było praktyczne i skuteczne (zob. podobnie wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 9 października 1979 r. w sprawie Airey przeciwko Irlandii, seria A, nr 32, § 24; z dnia 30 stycznia 1998 r. w sprawie Zjednoczona Partia Komunistyczna Turcji i in. przeciwko Turcji, *Recueil des arrêts et décisions*, 1998-I, § 33; z dnia 19 czerwca 2001 r. w sprawie Kreuz przeciwko Polsce, *Recueil des arrêts et décisions*, 2001-VI, § 57; z dnia 17 września 2009 r. w sprawie Scoppola przeciwko Włochom (Nr 2) [WI], *Recueil des arrêts et décisions*, 2009-, § 104).

44 Otóż dla urzędników zarejestrowanych jako partnerzy pozostający w stałym związku niemałżeńskim, w tym także związku jednopłciowym, uprawnienie do dodatku na gospodarstwo domowe, w kształcie ustalonym przez pierwszy sporny przepis, mogłoby okazać się teoretyczne i iluzoryczne, gdyby pojęcie możliwości zawarcia cywilnego związku małżeńskiego w państwie członkowskim – której brak stanowi jeden z warunków wymaganych, by takiemu urzędnikowi przysługiwał dodatek na gospodarstwo domowe – było pojmowane w znaczeniu wyłącznie formalnym przy uzależnieniu stosowania pierwszego spornego przepisu od ustalenia, czy para spełnia warunki prawne wymagane przez właściwe prawo krajowe, bez zweryfikowania praktycznej i skutecznej możliwości zawarcia małżeństwa w rozumieniu przytoczonego powyżej orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

45 Wynika stąd, iż przy badaniu, czy para osób tej samej płci ma możliwość zawarcia cywilnego związku małżeńskiego zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego, administracja nie może pominąć przepisów prawa innego państwa, z którym rozpatrywana sytuacja ma ścisły związek ze względu na obywatelstwo zainteresowanych osób, jeżeli takie prawo – oczywiście niemające zastosowania do zawarcia związku małżeńskiego – może sprawić, że możliwość zawarcia małżeństwa stanie się teoretyczna i iluzoryczna, a zatem również i uprawnienie do dodatku na gospodarstwo domowe. Tak właśnie dzieje się zwłaszcza w przypadku prawa krajowego, które penalizuje stosunki homoseksualne bez względu nawet na miejsce, w którym do nich doszło, jak na przykład w odniesieniu do art. 489 KKM.

46 Powyższego wniosku nie może podważyć sformułowanie drugiego zdania pierwszego spornego przepisu. Zdanie to bowiem ogranicza się do wskazania, że do tego, by istniała „możliwość zawarcia cywilnego związku małżeńskiego" w rozumieniu pierwszego zdania pierwszego spornego przepisu, osoby zainteresowane powinny spełniać „wszystkie" warunki przewidziane we właściwym ustawodawstwie. W ten sposób objaśnia ono jedynie zasadę ustaloną już w pierwszym zdaniu tegoż przepisu, przy czym objaśnienie to jest zupełnie niezwiązane z problematyką przedstawioną w pkt 43–45 niniejszego wyroku i nie stanowi przeszkody dla wytycznych nakreślonych w ramach rozpatrywanej problematyki. Interpretowanie drugiego zdania w ten sposób, że dla potrzeb stosowania art. 1 ust. 2 załącznika VII do regulaminu pracowniczego brane są pod uwagę wyłącznie przepisy obowiązujące w prawie danego państwa członkowskiego, byłoby niezgodne z wymogiem wykładni dynamicznej, która według utrwalonego orzecznictwa uwzględnia nie tylko brzmienie danego przepisu, lecz także cele zamierzone przez prawodawcę (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 29 września 2009 r. w sprawach połączonych F-69/07 i F-60/08 O przeciwko Komisji, Zb.Orz.SP s. I-A-1-349, II-A-1-1833, pkt 114 i przytoczone tam orzecznictwo).

47 W niniejszej sprawie Sąd stwierdza, że skarżący jest członkiem personelu kontraktowego zarejestrowanym jako partner pozostający w stałym związku niemałżeńskim w Belgii. W związku z czym para, o której mowa, co do zasady mogłaby zawrzeć małżeństwo cywilne w Belgii, ponieważ art. 46 akapit drugi CDIP znosi zakaz małżeństw pomiędzy osobami tej samej płci, jaki może ewentualnie zawierać prawo krajowe jednej lub drugiej z osób, zaznaczając równocześnie, że tego rodzaju zakaz jest sprzeczny z koncepcjami społecznymi i prawnymi obowiązującymi w Belgii.

48 Jednakże skarżący podniósł argument – a Komisja temu nie zaprzeczyła – że art. 489 KKM wciąż jest przepisem prawa obowiązującego w Maroku, tj. w kraju, z którym jest blisko związany ze względu na jedno ze swoich dwóch obywatelstw.

49 Ponadto, opierając się na obszernej dokumentacji przedstawiającej prześladowania homoseksualistów, które nadal mają miejsce w Maroku, skarżący zaznaczył, że art. 489 KKM jest rzeczywiście stosowany w tym kraju i że każdy obywatel marokański zamierzający zawrzeć związek małżeński z osobą tej samej płci naraża się na duże ryzyko i problemy. Należy stwierdzić, że w świetle wspomnianej dokumentacji te zagrożenia i problemy nie wydają się hipotetyczne, lecz bardzo realne.

50 Pismem z dnia 31 marca 2010 r. Komisja przekazała Sądowi szereg dokumentów na ten temat. Dokumentacja ta, częściowo identyczna z przekazaną przez skarżącego, nie pozwala poważnie podać w wątpliwość twierdzeń skarżącego przytoczonych w punkcie poprzedzającym.

51 W istocie z dokumentacji przedstawionej przez Komisję wynika przede wszystkim, że ze względu na art. 489 KKM francuskie organy konsularne w Maroku nie są uprawnione do rejestrowania związków partnerskich osób tej samej płci. Dokumentacja ta zawiera także informację, po pierwsze, że „homoseksualizm w Maroku jest tolerowany, jeśli pozostaje w podziemiu, lecz […] jest represjonowany, jeśli wyjdzie na jaw", po drugie, że „w czerwcu 2004 r. grupa 43 gejów, którzy zebrali się w sali imprezowej, żeby świętować z okazji uroczystości jednego z nich, została zatrzymana i umieszczona w areszcie", po trzecie, że w dniu 10 grudnia 2007 r. sąd pierwszej instancji w Ksar El Kébir (Maroko) skazał sześciu mężczyzn za naruszenie art. 489 KKM, a sąd apelacyjny w Tangerze (Maroko) utrzymał ten wyrok w mocy, po czwarte zaś, że „od czasu uzyskania niepodległości przez Maroko w 1956 r. ponad 5 000 homoseksualistów [zostało postawionych przed] sądem" na podstawie art. 489 KKM.

52 Co prawda Komisja na rozprawie oświadczyła, że gdyby skarżący przedstawił dowód choćby najmniejszego ryzyka, że znajdzie się w sytuacji trudnej z prawnego punktu widzenia z powodu art. 489 KKM ze względu na swoje ewentualne małżeństwo, wówczas wykazałaby się starannością i dobrą wolą w stosunku do niego i zbadałaby możliwość zastosowania wobec niego drugiego spornego przepisu. Komisja zaprzeczyła jednak istnieniu takiego ryzyka.

53 Tymczasem ze względu na swój charakter i treść przepis takiego rodzaju jak art. 489 KKM, penalizujący stosunki homoseksualne, tj. czynności, które małżeństwo osób tej samej płci obejmuje z definicji, może zasadnie budzić u skarżącego obawy przed represjami i słusznie uzasadniać jego niechęć, podobnie jak i niechęć każdego obywatela marokańskiego w normalnym stopniu rozsądnego i ostrożnego, do zawierania małżeństwa z osobą tej samej płci. Nic w aktach sprawy nie pozwala uważać takich obaw za nielogiczne lub przesadne; wręcz przeciwnie, w świetle dokumentacji przedstawionej przez strony nie da się zaprzeczyć realności zagrożeń i problemów, na jakie narażają się obywatele marokańscy zamierzający zawrzeć związek małżeński z osobą tej samej płci (zob. pkt 49, 50 niniejszego wyroku).

54 Ponadto nawet przy założeniu zaprzestania stosowania art. 489 KKM okoliczność ta – pomijając fakt, iż nie oszczędziłaby jednak skarżącemu uczucia lęku, cierpienia i niepokoju wynikającego z samego istnienia tego artykułu – nie wykluczyłaby wcale ryzyka zmiany polityki właściwych organów dopóty, dopóki artykuł ten obowiązuje (zob. podobnie wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 22 października 1981 r. w sprawie Dudgeon przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, seria A, nr 45, § 40, 41; z dnia 26 października 1988 r. w sprawie Norris przeciwko Irlandii, seria A, nr 142, § 33). Nie można także w obecnym stanie rzeczy wykluczyć, że w momencie wydania w Maroku aktu prawnego lub administracyjnego, w związku z którym skarżący miałby obowiązek podać swój stan cywilny – gdyby pozostawał w związku małżeńskim w Belgii z osobą tej samej płci – ten stan cywilny stałby się w Maroku przedmiotem dochodzenia policyjnego z tytułu zachowania w życiu prywatnym, ani też wykluczyć, że osoby prywatne będą usiłowały wszcząć przeciwko niemu w Maroku postępowania z oskarżenia prywatnego (zob. podobnie wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 22 kwietnia 1993 r. w sprawie Modinos przeciwko Cyprowi, seria A, nr 259, § 23).

55 Wynika stąd, iż w świetle akt sprawy nie można uważać możliwości zawarcia przez skarżącego związku małżeńskiego w Belgii za praktyczną i skuteczną w rozumieniu orzecznictwa przytoczonego w pkt 43 niniejszego wyroku.

56 Nie można ponadto przyznać słuszności argumentowi Komisji, że skarżącemu i tak teoretycznie grozi odpowiedzialność karna, ponieważ władze marokańskie mogą w inny sposób dowiedzieć się o jego homoseksualizmie z powodu już zarejestrowanego formalnego wspólnego pożycia z jego partnerem tej samej płci. Wystarczy bowiem w tym względzie zaznaczyć, że w Belgii wyłącznie małżeństwo powoduje zmianę stanu cywilnego; partnerzy pozostający w formalnym wspólnym pożyciu wprowadzonym przez ustawę z dnia 23 listopada 1998 r. (*Moniteur Belge* z dnia 12 stycznia 1999 r., s. 786) w belgijskich dokumentach administracyjnych figurują nadal jako osoby stanu wolnego. Co więcej, art. 15 kodeksu rodzinnego Królestwa Marokańskiego przewiduje, że Marokańczycy, którzy zawarli małżeństwo zgodnie z miejscowymi przepisami prawa kraju miejsca zamieszkania, muszą złożyć odpis aktu ślubu w terminie trzech miesięcy od dnia jego zawarcia w marokańskiej placówce konsularnej miejsca sporządzenia aktu w celu jego przekazania do urzędu stanu cywilnego w miejscu urodzenia współmałżonków w Maroku. Wynika stąd, że – wbrew twierdzeniom Komisji (zob. pkt 39 niniejszego wyroku) – ewentualny związek małżeński skarżącego z jego partnerem tej samej płci musiałby zostać podany do wiadomości władz marokańskich, co groziłoby zastosowaniem art. 489 KKM, ponieważ każde małżeństwo z definicji obejmuje stosunki seksualne pomiędzy partnerami. Z tego właśnie powodu, zresztą, nie można uwzględnić argumentu Komisji, że to nie małżeństwo osób tej samej płci jest zagrożone karą z art. 489 KKM, lecz stosunek płciowy pomiędzy osobami tej samej płci.

57 Wynika stąd, że należy uwzględnić żądania stwierdzenia nieważności na podstawie argumentu pierwszego w ramach jedynego zarzutu wysuniętego przez skarżącego bez potrzeby rozpoznawania pozostałych argumentów zawartych w tym zarzucie.

58 W świetle powyższego należy stwierdzić nieważność zaskarżonych decyzji.

W przedmiocie kosztów

59 Zgodnie z art. 87 § 1 regulaminu postępowania, z zastrzeżeniem odmiennych przepisów rozdziału ósmego tytułu drugiego tego regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Na podstawie art. 87 § 2, jeżeli wymagają tego względy słuszności, Sąd może zdecydować, że strona przegrywająca sprawę zostanie obciążona tylko częścią kosztów, a nawet że nie zostanie nimi obciążona w ogóle.

60 Z powyższego uzasadnienia wynika, że Komisja sprawę przegrała. Ponadto w swoich wnioskach skarżący wyraźnie żądał obciążenia strony pozwanej kosztami. Ponieważ okoliczności sprawy nie uzasadniają zastosowania przepisów art. 87 § 2 regulaminu postępowania, Komisja zostaje obciążona kosztami postępowania.

Z powyższych względów

SĄD DO SPRAW SŁUŻBY PUBLICZNEJ (druga izba)

orzeka, co następuje:

1) Stwierdza się nieważność odmownych decyzji Komisji z dnia 5 marca 2009 r. oraz z dnia 17 lipca 2009 r. w sprawie przyznania na rzecz W dodatku na gospodarstwo domowe, przewidzianego w art. 1 załącznika VII do Regulaminu pracowniczego urzędników Unii Europejskiej.

2) Komisja Europejska zostaje obciążona całością kosztów postępowania.

Tagaras Van Raepenbusch Rofes i Pujol

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 14 października 2010 r.

Sekretarz
W. Hakenberg

Prezes
H. Tagaras